

הנחיות היועץ המשפטי לממשלה	משפט פלילי – מדיניות התביעה פיקוח על רשויות אכיפת החוק
<p>תאריך: כ' אייר התשל"ה, 1 מאי 1975, כ"א תמוז התשמ"ה, 15 יולי 1985 עדכון: כ"ד אלול התשס"ב, 1 ספטמבר 2002 תמוז התשס"ו, יולי 2006; שבט תשס"ז, פברואר 2007 שבט תשס"ט, פברואר 2009 סיוון תש"ע, מאי 2010 אב תש"פ, אוגוסט 2020 מספר הנחיה: 4.1201 (62.002, 62.003)</p>	<p>ביקורים במתקני כליאה</p>

ביקורים במתקני כליאה

1. כללי

דרך הביצוע של ביקורים רשמיים בבתי-הסוהר נקבעה בסעיף 71 לפקודת בתי-הסוהר [נוסח חדש], התשל"ב-1971 (להלן – הפקודה).

בדומה להסדר של מבקרים רשמיים הנוהג בבתי-הסוהר מכוח פקודת בתי הסוהר, החליטו השר לביטחון הפנים ומפכ"ל המשטרה בשעתם, על-פי הצעתו של היועץ המשפטי לממשלה, להנהיג הסדר של מבקרים רשמיים במתקני מעצר שבאחריות משטרת ישראל. הנחיה זו חלה איפוא על ביקורים במתקני כליאה בכלל, דהיינו בתי סוהר, בתי מעצר ותאי מעצר בתחנות משטרה. הוראות ההנחיה יחולו, בשינויים המחויבים, גם לגבי קיום ביקורים בתאי המתנה בבתי המשפט, בהם שוהים אסירים או עצורים באופן זמני עד להבאתם בפני שופט (להלן – תאי המתנה בבית משפט).

2. הוראותיה העיקריות של הפקודה בעניין הביקורים הן כדלקמן:

(א) מבקרים רשמיים ימונו על-ידי השר לביטחון הפנים, והוא רשאי למנות מבקר לבית-סוהר מסוים או חלק ממנו או לכל בתי-הסוהר או לסוגי בתי סוהר. מטרת הביקורים היא לבדוק את התנאים בבית-הסוהר, את דרכי הטיפול בכלואים, וכן את ניהולו התקין של בית-הסוהר והתאמתם של כל אלה להוראות הדין ולהוראות אחרות.

(ב) נוסף על המבקרים המתמנים בידי השר לביטחון הפנים, כאמור, שופטי בית-המשפט העליון בישראל, היועץ המשפטי לממשלה ויושבי ראש ועדת הפנים והגנת הסביבה וועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת, הם מבקרים רשמיים מתוקף תפקידם, לגבי כל מתקן כליאה בישראל. שופטים של בית-משפט מחוזי ושל בית-משפט שלום הם מבקרים רשמיים מתוקף תפקידם לגבי כל מתקן כליאה שבאיזור שיפוטם.

השר לביטחון הפנים מסמיך מדי שנה עורכי-דין במשרד המשפטים (מפרקליטות המדינה, מהסניגוריה הציבורית וממחלקת ייעוץ וחקיקה, מתוך רשימה שהוכנה על-ידי נציגי היועץ

המשפטי לממשלה) וכן נציגים מטעם לשכת עורכי הדין, לשמש מבקרים רשמיים. לכל ביקור רשמי ראשי להצטרף מתמחה אחד, אף אם לא הוסמך באופן רשמי על ידי השר לביטחון הפנים, על מנת לסייע באיסוף הנתונים וכתובת דו"ח הביקור. המתמחה ראשי להתלוות לביקור ולסייע למבקר הרשמי כאמור, אך לא יהיו לו הסמכויות הנתונות למבקר רשמי לפי החוק.

3. סמכויות מבקר רשמי ותפקידיו

(א) מבקר רשמי ראשי בכל עת להיכנס למתקן כליאה שהוסמך לבקר בו, להיכנס לכל מקום במתקן הכליאה, ולשוחח עם כל אסיר או עציר (סעיף 72א לפקודה). הביקורים ייעשו, ככלל, לאחר תיאום מראש. ולעניין תאי המתנה בבית משפט – הביקורים ייעשו לאחר תיאום מראש עם נשיא בית המשפט שבו נערך הביקור ועם מפקד המתחם מטעם יחידת נחשון.

(ב) מבקר רשמי ראשי להיפגש עם אסיר או עציר ולשוחח איתו, אף שלא בנוכחות מנהל או מפקד מתקן הכליאה או אדם אחר. ולעניין תאי המתנה בבית משפט – אף שלא בנוכחות נשיא בית המשפט שבו נערך הביקור.

(ג) מנהל או מפקד מתקן הכליאה וכל עובד בו ימסור למבקר, לפי דרישתו, כל מידע, מסמך או דבר שידרוש; בהתאם לאמור בחוק, "תיקים בטחוניים" (קרי, מידע מודיעיני) יימסרו לפי דרישה רק למבקרים שהם שופטי בית-המשפט העליון.

(ג) בתחילת הביקור ייפגש המבקר עם מנהל או מפקד מתקן הכליאה או עם מי שהוא מינה לעניין זה או עם נשיא בית המשפט בענין תאי המתנה, כדי לקבל מידע על המתקן, לרבות בעיות מיוחדות בו. בתום הביקור ייפגש שוב המבקר עם המנהל, המפקד או נשיא בית המשפט, לפי העניין, או מי שהוא קבע כדי לקבל את תגובתו לטענות שהועלו על-ידי הכלואים במהלך הביקור.

4. המבקר יעדכן את מרכז הביקורים במחלקת ייעוץ וחקיקה במשרד המשפטים בדבר הביקור.

5. בעת ביצוע הביקור יש לתת את הדעת במיוחד להיבטים הבאים:

(א) בדיקת תנאי הכליאה הכלליים, כדי לעמוד על השאלה אם מושג איזון נאות בין מטרות הכליאה, לבין שמירת זכויות הפרט וכבודו האנושי.

(ב) התאמת תנאי המעצר במקום המעצר או תנאי המאסר בבית הסוהר לתנאים הקבועים בחוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה – מעצרים), התשנ"ו-1996 ובתקנות מכוחו, או להוראות תקנות בתי הסוהר (תנאי מאסר), התש"ע – 2010, לפי העניין. הוראות אלה אינן חלות לגבי תאי המתנה בבתי משפט, שאינם מוכרזים כמקום מעצר או כבית סוהר. לפיכך, ביקור רשמי בתאי ההמתנה יעסוק רק בהיבטים הרלוונטיים לתאים אלה, בשים לב למשך השהיה הזמני בהם במתחם בית המשפט לצורך קיומו של דיון משפטי.

- ג) ביצוע ביקורת מדגמית של האסמכתאות המשמשות בסיס משפטי למאסר או למעצר.
- ד) אשר לבתי-סוהר, כנקודת מוצא לבדיקת בעיות אפשריות, ניתן לבדוק האם ובאיזה היקף ונושאים מוגשות עתירות אסירים בבית-הסוהר.
6. מבלי לפגוע בכלליות האמור לעיל, יבדוק מבקר במיוחד את תאי הבידוד וההפרדה, מקומות העבודה ואגפי מעברים, אם ישנם.
7. המבקר יבדוק את תנאי השיכון ויקיים שיחה בארבע עיניים עם מספר כלואים אותם יבחר, וכן, לפי שיקול דעתו, עם כל כלוא נוסף אשר יבקש זאת, ישירות או באמצעות מנהל בית הסוהר.
8. המבקר יערוך דו"ח בכתב על הביקור. מוצע לעשות כן בנוסח הניתן בנספח להנחיה זו, ולגבי דו"ח ביקור בתאי המתנה בבתי המשפט – ימולאו החלקים הרלוונטיים בלבד, לפי העניין.
- העלה כלוא טענות נגד סוהר או נגד שוטר ובדעת המבקר לציין זאת בדין וחשבון, ישמע קודם לכן את הסוהר או השוטר הנילון, במידת האפשר. לא ניתן היה לקבל במועד הביקור את התייחסות הסוהר או השוטר – יציין זאת המבקר בדו"ח הביקור. ואולם, כאשר המדובר בתלונה בשל אלימות או בשל חשד לעבירה פלילית אחרת, אין להעבירה לתגובת הנילונים. אם הופנתה תלונה כזו כלפי שוטר, יש להעבירה למחלקה לחקירות שוטרים במשרד המשפטים. תלונה נגד סוהר תועבר ליועץ המשפטי של המשרד לביטחון הפנים, שיעבירה ליחידה לחקירות סוהרים במשטרה. בדו"ח עצמו לא יפורט העניין, אך ניתן לציין את עצם העובדה שהועברה לחקירה תלונה על אלימות או על חשד לביצוע עבירה אחרת כאמור.

9. חובות המבקר

- (א) מובהר כי סמכויות המבקר הרשמי לפי פקודת בתי הסוהר מוקנות לו במסגרת המינוי כמבקר רשמי, ולצורך מילוי תפקידו זה בלבד. בעניין זה מובהר עוד, כי גם זכותו של המבקר הרשמי לקבל מידע או מסמכים לפי סעיף 72 לפקודה, היא במסגרת תפקידו בלבד ולצורך ביצוע הביקורת או השלמתה, כגון בעקבות טענות ספציפיות שנשמעו במהלך הביקור.
- (ב) על המבקר הרשמי להימנע ממצב של ניגוד עניינים בין מילוי תפקידו כמבקר רשמי לבין עיסוקיו האחרים כעורך דין, ולא יעשה שימוש בתפקידו כמבקר רשמי כתחליף לביקור של אסיר או עצור מסויים למטרה אחרת. מבקר רשמי העורך ביקור רשמי במתקן כליאה או בתא המתנה בבית משפט בו מוחזק עצור או אסיר שאותו הוא מייצג באותה העת או שכנגדו הוא מנהל הליך פלילי או מנהלי באותה עת, או שבו מחוזק אדם אחר שהוא מכרו הקרוב או קרוב משפחתו של המבקר, יודיע על כך למפקד מתקן הכליאה או לנציג המפקד המתלווה לביקור או לנשיא בית המשפט, לפי העניין, עם תחילת הביקור הרשמי או מיד עם היוודע לו על כך, וכן יציין את דבר ההיכרות בפתיח לדו"ח הביקור.

(ג) מבקר רשמי לא יציע לאסיר או לעצור שירות משפטי בעניינו או בעניין הנוגע לו. מבקר רשמי לא ייצג אסיר או עצור בהגשת עתירה לבית המשפט בקשר לטענות שהשמיע בפניו בנוגע לתנאי כליאתו, במסגרת עריכת ביקור רשמי. היה המבקר עורך דין שאינו עובד מדינה, לא ייוצג האסיר או העצור באותו עניין גם על ידי עורך דין אחר מאותו המשרד בו מועסק המבקר הרשמי. אין באמור כדי למנוע מהמבקר ליידע את האסיר או העצור בדבר זכויות משפטיות העומדות לו.

(ד) על המבקר הרשמי חלה חובת סודיות בכל עניין שנחשף אליו במסגרת הביקור הרשמי, ואשר נוגע לפרטיותם ולצנעת חייהם של האסירים או העצורים, וכן בכל עניין סודי הנוגע לניהול בית הסוהר, או מידע מודיעיני אליו נחשף במסגרת הביקור. אין באמור כדי למנוע התייחסות לפרטים אלה במסגרת דו"ח הביקור, ככל שהם רלוונטיים לתיאור ממצאי הביקור. על פרסום הדו"ח יחולו הוראות סעיף 11 להלן.

10. הפצת דו"ח מבקר רשמי

דו"ח של מבקר רשמי יועבר תוך 30 ימים מיום עריכת הביקור, לראש יחידת הביקורת של שירות בתי הסוהר או לראש יחידת הביקורת של משטרת ישראל, לפי העניין, ולגבי מתקנים בניהול משותף של השב"כ – גם ליועמ"ש השב"כ, ולגבי תאי המתנה בבתי המשפט – גם לנשיא בית השפט שבו מצוי תא ההמתנה, אשר ימסרו למבקר הרשמי בתוך 30 ימים את התייחסותם אליו. לאחר קבלת ההתייחסות, או בתום 30 הימים, לפי המוקדם, יועבר הדו"ח, בצירוף התייחסות משטרת ישראל או שירות בתי הסוהר, לפי העניין, לגורמים הבאים:

(א) היועץ המשפטי לממשלה, השר לביטחון הפנים, היועץ המשפטי למשרד לביטחון הפנים, ומבקר המשרד לביטחון הפנים אשר יפנה, במידת הצורך, לקבלת הבהרות נוספות מהגופים האמורים.

(ב) דו"ח על בית סוהר או על בית מעצר המצוי במיתקן כליאה של שב"ס יועבר גם לנציב בתי הסוהר, ליועץ המשפטי לשירות בתי הסוהר ולמנהל בית-הסוהר.

(ד) דו"ח על תא מעצר בתחנת משטרה יועבר גם למפקד"ל המשטרה, ליועץ המשפטי של משטרת ישראל ולמפקד תחנת המשטרה.

(ה) דו"ח על מתקן מעצר לעצורים החשודים בעבירות ביטחון (הנחקרים בידי השב"כ) יועבר גם ליועץ המשפטי של שירות הביטחון הכללי.

(ו) דו"ח על תאי המתנה בבית משפט יועבר גם לנשיא בית המשפט שבו נערך הביקור, ולמנהל בתי המשפט.

יודגש, כי במקרים בהם יסבור המבקר הרשמי שקיימת דחיפות מיוחדת בהבאת הליקויים החריגים לידיעת הגורמים הרלבנטיים, הוא יוכל להעביר את הדו"ח לגורמים האמורים אף טרם קבלת התייחסות שירות בתי הסוהר, המשטרה או הנהלת בתי המשפט; בכל מקרה, במקרה של

תלונה בשל אלימות אין להמתין, ויש להעבירה מיידית כאמור בסעיף 8.

11. פרסום הדו"חות

(א) אין מניעה, מכוח חוק חופש המידע, התשנ"ח-1998, למסור דו"חות ביקור. זאת, בכפוף לחריגים מטעמי ביטחון המדינה, פרטיות וכיוצא באלה (סעיף 9 לחוק). המבקר הרשמי יחלק איפוא את הדו"ח לחלק גלוי, אותו ניתן יהיה למסור או לפרסם, ולחלק חסוי, בו ייכללו תלונות ספציפיות של כלואים ונושאים שיש מקום שיהיו חסויים מכל סיבה שהיא, כאמור בסעיף 11 לחוק.

הקביעה אילו מחלקי הדו"ח חסויים ואילו לא, תיעשה בתיאום עם מרכז הביקורים במחלקת יעוץ וחקיקה של משרד המשפטים, עם היועצים המשפטיים של שירות בתי הסוהר או של המשטרה, לפי העניין, ועם היועץ המשפטי של המשרד לביטחון הפנים. ביחס לדו"ח הנוגע לתאי המתנה בבית משפט, הקביעה האמורה תיעשה גם בתיאום עם היועץ המשפטי של הנהלת בתי המשפט.

(ב) לאחר 60 ימים ממועד העברת הדו"ח לגורמים המנויים בסעיף 9, ניתן יהיה למסור או לפרסם את החלק הגלוי של הדו"ח, בצירוף תגובת הגורמים האמורים לדו"ח, אם ניתנה.

נספח**תאריך**

לכבוד

השר לביטחון הפנים

היועץ המשפטי לממשלה

נציב בתי הסוהר / (לגבי תאי מעצר משטרתיים: מפכ"ל המשטרה; לגבי תאי המתנה: מנהל בתי המשפט)

מבקר מערכת ביטחון הפנים

יועמ"ש המשרד לביטחון הפנים

יועמ"ש שב"ס (או – יועמ"ש משטרת ישראל / יועמ"ש השב"כ / יועמ"ש הנהלת בתי המשפט)

ראש יחידת הביקורת בשב"ס / ראש יחידת הביקורת במשטרת ישראל

מפקד בית הסוהר / בית המעצר / תחנת המשטרה / מתקן השב"כ / נשיא בית המשפט

שלום וברכה,

הנדון: דו"ח ביקור רשמי במתקן כליאה

בתאריך ..... קיימנו (שמות המבקרים) ביקור רשמי בבית סוהר/בית מעצר/תאי מעצר בתחנת משטרה/ תא המתנה בבית משפט ה_____ (שם המתקן).

מצ"ב דו"ח הביקור, אליו מצורפת התייחסות שב"ס/המשטרה/שב"כ/ הנהלת בתי המשפט (לפי העניין).

בברכה,

.....

העתיקים:

המשנה ליועץ המשפטי לממשלה (משפט פלילי)

דו"ח ביקור רשמי

שם בית הסוהר/בית המעצר/ תחנת המשטרה שבה תא המעצר / בית המשפט שבו תא ההמתנה

מקום _____

תאריך הביקור הרשמי _____ תאריך ביקורת קודמת במתקן (אם ידוע): _____

שם ותפקיד המבקר/ים הרשמי/ים _____

מלווה הביקור הרשמי מטעם מתקן הכליאה (שם ותפקיד) _____

חלק א' – ממצאים:

בחלק זה יש לכתוב בפירוט את ממצאי הביקור על פי הנושאים שנבדקו. בסמוך לכל ממצא – יש לציין את התייחסות מפקד המתקן, אם ישנה, כפי שנמסרה במהלך הביקור או בסיומו.
 * בכל הנוגע לתאי המתנה בבתי משפט – יש למלא את המידע הרלוונטי בלבד.

א. תיאור כללי של בית הסוהר/בית המעצר:

- אוכלוסיית האסירים (עצורים/פליליים/ביטחוניים/קטינים/ נשים): _____
- תקן הכליאה עומד על _____ אסירים.
- סה"כ אסירים המוחזקים במתקן במועד הביקור: _____
- תיאור מספר אגפים וסוגיהם (מתקדמים, נקיים מסמים, וכו'): _____

- האם נבדקו אסמכתאות כליאה?

ב. פתיחת הביקור: (מפגש עם מנהלי המתקן, איזה מידע נמסר במהלכו).**ג. סיור באגפים – מצב פיזי של המתקן:**

לתשומת הלב: הנושאים שבסעיפים 5 עד 8 שבטבלה, מחייבים כיום לגבי עצורים רק בתאים שנבנו אחרי 1997, ולגבי אסירים - בתאים שנבנו אחרי מאי 2010. ובמידת האפשר - כל ההוראות יחולו על תאים ישנים העוברים שיפוץ.

לעניין עצורים החשודים בעבירות ביטחון: לא חלה חובת קיום מדפים, מיטות ותשתיות חשמל. במקום מיטות יש לספק מזרן כפול. פעולות סיווד פעם בשנה. לגבי אסירים שנידונו על עבירות ביטחון - כל ההוראות חלות ללא הבדל.

מובן מאליו כי מבקר רשמי נדרש לציין ממצאים בעלי חשיבות, שהבחין בהם, גם מעבר לנושאים הפרטניים המעוגנים בתקנות כמפורט להלן.

לגבי ביקור רשמי בתאי המתנה בבתי משפט - הוראות חוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה - מעצרים), התשנ"ו - 1996 והתקנות מכוחו, וכן הוראות תקנות בתי הסוהר (תנאי מאסר) התש"ע - 2010 אינן חלות. יש לבדוק רק את ההיבטים הרלוונטיים לתאים אלה, בשים לב למשך השהייה הזמני בהם במתחם בתי המשפט.

נושא / סטנדרט מחייב	ממצאים	התייחסות מפקד המתקן:
1. אוויר חלון מאוורר או אמצעי אוורור חלופי סביר		
2. שירותים וכיור הפרדה בין שירותים לתא		
3. מקלחות הפרדה בין מקלחת לתא בתאי מעצר שנבנו אחרי 1997, ובתאי מאסר החל מ- 2010 - הפרדה בין מקלחת ושירותים. אם אין מקלחת בתא - מקלחות במספר המאפשר מקלחת חמה לכל עצור כל יום.		
4. תאורה תאורת חשמל המאפשרת קריאה		
5. ריהוט בתא שולחן, מושבים ומדפים להחזקת חפצים אישיים		
6. מספר אסירים בתא לא יותר מארבעה		
7. שטח ממוצע לאסיר בתא לא פחות מ- 4.5 מ"ר לאסיר, החישוב כולל את שטח השירותים והמקלחת בתא.		
8. תשתית חשמל תשתיות המאפשרות שימוש במכשירי חשמל שהאסירים זכאים להחזיקם		
9. תברואה והגיינה חובה לסייד לפחות פעמיים בשנה, פעולות חיטוי והדברה לפחות אחת לשנה. חובה לספק לאסירים אמצעים וחומרי ניקיון		
10. ציוד אישי לכל אסיר:		

הנחיות היועץ המשפטי לממשלה	הנחיה מס' 4.1201
----------------------------	------------------

		מיטה, מזרן ושמיכות נקיות סבון ונייר טואלט בכמות סבירה עצור מעל 24 שעות הזקוק לכך: זכאי לקבל בגדים, סדין, מגבת, ואמצעי הגיינה.
11.	מזון	שלוש ארוחות ביום לפחות, כמות והרכב סבירים ובריאים, וכן התאמות מיוחדות באישור רופא.
12.	פרסום זכויות וחובות	שלט במקום בולט המפרט עיקרי זכויות האסירים, חובותיהם, סמכויות המפקד וסדר יום.
13.	חדר פגישות עם עורך דין	תנאים המבטיחים סודיות לצד יכולת פיקוח
14.	מקום לקבלת מבקרים	בהתאם לרמת הביטחון של המתקן
15.	חצר טיולים	
16.	מועדון/חדר אוכל	
17.	בית כנסת	
18.	מרפאה	
19.	ספריה	
20.	איזורים ציבוריים נוספים	
21.	הפרדה בין עצורים לאסירים, אסירים קטנים ובגירים אסירים אזרחיים ואסירים פליליים אסירים במאסר ראשון לאסירים ותיקים	שלוש הקטיגוריות האחרונות – ההפרדה מתחייבת במידה שהדבר מעשי.

- נושאים נוספים שנבחנו במסגרת הסיור באגפים, והתייחסות מפקד המתקן לממצאים:

ד. טיפול, חינוך ושיקום:

- תעסוקה, פעילויות חינוך ורווחה לטובת האסירים (אילו מסגרות קיימות, למי מיועדות, האם יש מענה לכלל האסירים):

- התייחסות מפקד המתקן לממצאים:

ה. שיחות פרטניות עם אסירים:

- האסיר:

- תיאור כללי של השיחה :
- טענות הטענות בירור :
- התייחסות גורמי שב"ס לטענות אלה במסגרת סיכום הביקור :

ו. נושאים נוספים שנבחנו במסגרת הביקור :

ז. מסקנות והתרשמות כללית מהמתקן ומתנאי המאסר בו :

חלק ב' – סיכום והמלצות :

נושאים המחייבים, לדעת המבקר, תיקון או המשך טיפול :

את טיוטת הדו"ח יש להעביר להתייחסות יחידת הביקורת של שב"ס, נציבות שב"ס, ת.ד. 81, רמלה (או ליחידת הביקורת של המשטרה – אם מדובר בתאי מעצר בתחנות משטרה). במסגרת הפצת הדו"ח יש לצרף אליו את ההתייחסות שהתקבלה משב"ס או מהמשטרה, לפי העניין.

י. התייחסות שב"ס/משטרה/ הנהלת בתי המשפט לטיוטת דו"ח הביקור (לצרף מסמך).